

ZÁKLADNÍ ZÁKON SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO

z 23. 5. 1949 (stav k 31. 1. 2003)

Parlamentní rada 23. května 1949 v Bonnu n. R.
ve veřejném zasedání konstatovala,
že dne 8. května roku 1949 Parlamentní radou usnesený
Základní zákon pro Spolkovou republiku
Německo

byl v týdnu od 16. do 22. května 1949 přijat sbory reprezentujícími lid více než dvou třetin zúčastněných německých zemí.

Na základě tohoto zjištění Parlamentní rada, zastoupená svými předsedy vyhotovila a vyhlásila Základní zákon.

Tímto je Základní zákon podle článku 145 odstavec 3 uveřejněn ve Spolkové sbírce zákonů (Bundesgesetzblatt).

PREAMBULE

U vědomí své odpovědnosti před Bohem a lidmi, veden vůlí uchovat svou národní a státní jednotu a jako rovnoprávný člen spojené Evropy sloužit světovému míru, stanovil si německý lid svou ústavodárnou mocí tento Základní zákon.

Němci v zemích Badensku-Wirtembersku, Bavorsku, Berlíně, Braniborsku, Brémách, Hamburku, Hesensku, Meklenbursku-Předních Pomořanech, Dolním Sasku, Severním Porýní-Vestfálsku, Porýní-Falcku, Sársku, Sasku, Sasku-Anhaltsku, Šlesvicko-Holštýnsku a Duryňsku dovršili svobodným sebeurčením jednotu a svobodu Německa. Tím je tento Základní zákon platný pro všechny německý lid.

I. ZÁKLADNÍ PRÁVA

Čl. 1.

(1) Důstojnost člověka je nedotknutelná. Respektovat a chránit ji je povinností veškeré státní moci.

ZÁKLADNÍ ZÁKON SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO

(2) Německý lid proto uznává neporušitelná a nezczizitelná lidská práva za základ každé lidské společnosti, míru a spravedlnosti na světě.

(3) Dále uvedená základní práva zavazují zákonodárství, výkonnou moc a soudnictví jako bezprostředně platné právo.

Čl. 2.

(1) Každý má právo na svobodný rozvoj své osobnosti, pokud neporušuje práva druhých a nejedná-li proti ústavnímu pořádku nebo mravnosti.

(2) Každý má právo na život a tělesnou nedotknutelnost. Svoboda osoby je neporušitelná. Do těchto práv lze zasáhnout jen základě zákona.

Čl. 3.

(1) Všichni lidé jsou si před zákonem rovni.

(2) Muži i ženy jsou rovnoprávní. Stát podporuje účinné prosazování zrovnoprávnění žen s muži a působí k odstraňování existujících znevýhodnění.

(3) Nikdo nesmí být pro své pohlaví, svůj původ, svou rasu, svůj jazyk, svou vlast nebo zemi, z níž pochází, svou víru, své náboženské nebo politické názory poškozován nebo zvýhodňován. Nikdo nesmí být znevýhodněn pro svou tělesnou vadu.

Čl. 4.

(1) Svoboda víry, svědomí, náboženského a světonázorového vyznání je nedotknutelná.

(2) Nerušené vykonávání náboženství je zaručeno.

(3) Nikdo nesmí být proti svému svědomí nucen k vojenské (Kriegsdienst) službě ve zbraní. Bližší upravuje spolkový zákon.

Čl. 5.

(1) Každý má právo svobodně projevat a rozšiřovat svoje mínění slovem, písmem a obrazem a nerušeně se informovat z obecně přístupných pramenů. Svoboda tisku a svoboda zpravodajství rozhlasem a filmem je zaručena. Censura není.

(2) Tato práva mají své meze v předpisech obecných zákonů, v zákonných ustanoveních o ochraně mládeže a v právu na osobní čest.

(3) Umění a věda, bádání a vyučování jsou svobodné. Svoboda učení nezabývá věrností ústavě.

Čl. 6.

(1) Manželství a rodina stojí pod zvláštní ochranou státu.

(2) Péče o děti a jejich výchova jsou přirozeným právem rodičů a především jim uloženou povinností. Nad jejím uskutečňováním bdí státní společenství.

(3) Proti vůli osob oprávněných k výchově smějí být děti odloučeny od rodiny jen na základě zákona, když osoby oprávněné k výchově selžou nebo když z jiných důvodů hrozí nebezpečí, že děti zůstanou bez péče.

(4) Každá matka má nárok na ochranu a péči společnosti.

(5) Zákonodárství vytvoří nemanželským dětem stejné podmínky tělesného a duševního rozvoje a postavení ve společnosti jako dětem manželským.

Čl. 7.

(1) Veškeré školství je pod dozorem státu.

(2) Osoby oprávněné k výchově mají právo rozhodovat o účasti dítěte na vyučování náboženství.

(3) Náboženství je ve veřejných školách s výjimkou bezkonfesních škol řádným vyučovacím předmětem. Bez újmy práva státu na dozor se provádí vyučování náboženství v souladu se zásadami náboženských společností. Žádný učitel nesmí být proti své vůli pověřen vyučováním náboženství.

(4) Právo zřizovat soukromé školy je zaručeno. Soukromé školy jako náhrada za školy veřejné musí být schváleny státem a podléhají zemským zákonům. Schválení se udělí, jestliže soukromé školy svými vyučovacími cíli a vybavením, jakož i vědeckým vzděláním svých učitelů nejsou pod úroveň veřejných škol a jestliže se nepodporuje rozlišování žáků podle majetkových poměrů rodičů. Schválení se odepře, jestliže není dostatečně zajištěno materiální a právní postavení učitelských sil.

(5) Soukromá základní škola se připustí jen tehdy, když školská správa uzná zvláštní pedagogické zájmy nebo na návrh osob oprávněných k výchově, má-li být zřízena jako škola společenství, jako škola konfesní nebo světonázorová a v místě není veřejná škola tohoto druhu.

(6) Přípravné školy zůstávají zrušeny.

Čl. 8.

(1) Všichni Němci mají právo se bez ohlášení nebo povolení pokojně a beze zbraní shromažďovat.

(2) U shromáždění pod širým nebem může být toto právo zákonem nebo na základě zákona omezeno.

Čl. 9.

(1) Všichni Němci mají právo tvořit spolky a společnosti.

(2) Sdružení, jejichž účely nebo činnosti odporují trestním zákonům nebo

jsou zaměřeny proti ústavnímu pořádku nebo myšlence dorozumění mezi národy, jsou zakázána.

(3) Právo tvořit sdružení k ochraně a prosazování pracovních a hospodářských podmínek je zaručeno každému a pro všechna povolání. Úmluvy, které omezují nebo se snaží znemožnit toto právo, jsou neplatné a opatření k tomu směřující jsou protiprávní. Opatření podle článků 12a, 35 odst. 2 a 3, čl. 87a odst. 4 a čl. 91 nesmějí směřovat proti pracovním bojům, které vedou na ochranu a podporu pracovních hospodářských podmínek sdružení ve smyslu 1. věty.

Čl. 10.

(1) Listovní tajemství, jakož i poštovní a telekomunikační tajemství jsou nedotknutelná.

(2) Omezení mohou být nařízena jen na základě zákona. Slouží-li toto omezení ochraně svobodného demokratického zřízení nebo ochraně existence nebo zajištění Spolku nebo země, může zákon stanovit, že nebudou postiženému sdělena a že na místo právní cesty nastoupí přezkoumání orgány a pomocnými orgány, určenými k tomu sborem reprezentujícím lid.

Čl. 11.

(1) Všichni Němci požívají svobody pohybu na celém spolkovém území.

(2) Toto právo lze omezit jen zákonem nebo na základě zákona, a to jen pro případy, v nichž není k dispozici dostačující základna živobyti a společnosti by z toho vznikly zvláštní náklady nebo když je to žádoucí pro odvrácení nebezpečí hrozícího existenci nebo svobodnému demokratickému zřízení Spolku nebo země, pro potírání nebezpečí nákazy, živelních pohrom, zvláště těžkých nehod, pro ochranu před zanedbáním péče o mládež nebo pro předcházení trestným činům.

Čl. 12.

(1) Všichni Němci mají právo svobodně si zvolit povolání, pracovní místo a vzdělávací zařízení. Výkon povolání může být upraven zákonem nebo na základě zákona.

(2) Nikdo nesmí být nucen k určité práci, leda v rámci obvyklé, všeobecné, pro všechny stejné veřejné služební povinnosti.

(3) Nucená práce je přípustná jen při soudně nařízeném zbavení svobody.

Čl. 12a.

(1) Muži, kteří dosáhli osmnáctého roku věku mohou být povoláni ke službě v ozbrojených silách, ve sboru ochrany hranic nebo k útvaru civilní obrany.

(2) Kdo z důvodů svědomí odmítá vojenskou službu ve zbraní, může být povolán k náhradní službě. Délka náhradní služby nesmí překračovat délku branné služby. Bližší upravuje zákon, který nesmí omezovat svobodu rozhodování podle svědomí a musí také upravovat možnost náhradní služby, která nemá žádnou v souvislost s útvaru ozbrojených sil a sborem ochrany hranic.

(3) Osoby podrobené branné povinnosti, které nejsou povolány ke službě podle odstavce 1 nebo 2, mohou být za stavu obrany zavázány zákonem nebo na základě zákona k civilním službám pro účely obrany, včetně ochrany civilního obyvatelstva, k nastoupení do pracovního poměru; povolání do veřejnoprávních služebních poměrů je přípustné jen pro plnění policejních úkolů nebo takových výsostných úkolů veřejné správy, které mohou být vykonávány jen ve veřejnoprávním služebním poměru. Pracovní poměry podle 1. věty mohou být uzavírány u branných sil, v oblasti jejich zásobování a u veřejné správy; povolání do pracovních poměrů v oblasti zásobování civilního obyvatelstva je přípustné jen pro krytí jeho životně důležité potřeby nebo zajištění jeho ochrany.

(4) Jestliže nemůže být ve stavu obrany kryta potřeba civilních služeb v civilní zdravotní a léčebné péči a v místní vojenské lazaretní organizaci na základě dobrovolnosti, mohou být povolány k takovýmto službám zákonem nebo na základě zákona ženy od dokončeného osmnáctého do dokončeného pětadesátého roku věku. V žádném případě nesmějí vykonávat službu se zbraní.

(5) Pro dobu před stavem obrany lze stanovit povinnosti podle odstavce 3 jen podle pokynů článku 80a odst. 1. Pro přípravu na výkon služby podle odstavce 3, pro něž jsou žádoucí zvláštní znalosti nebo dovednosti, může být zákonem nebo na základě zákona prohlášena účast na školení za povinnou. Věta 1. není pro tento případ použitelná.

(6) Nelze-li ve stavu obrany krýt potřebu pracovních sil pro oblasti uvedené v odstavci 3, 2. věta na základě dobrovolnosti, může být pro zajištění této potřeby zákonem nebo na základě zákona omezena svoboda Němců opustit výkon povolání nebo pracovní místo. Před vyhlášením stavu obrany platí přiměřeně odst. 5, 1. věta.

Čl. 13.

- (1) Obydlí je nedotknutelné.
- (2) Prohlídky smí nařizovat jen soudce, při nebezpečí z prodlení i jiné orgány stanovené zákonem a jen ve formě tam předepsané je provádět.
- (3) Jestliže určité skutečnosti odůvodňují podezření, že někdo spáchal

zvláště závažný a zákonem samostatně vymezený trestný čin, lze na základě soudcovského příkazu použít ke sledování činu technické prostředky akustického dozoru nad obydlím, v němž se obviněný patrně zdržuje, pokud by bylo zjištění stavu věci jiným způsobem nepřiměřeně ztížené nebo beznadějně. Toto opatření podléhá časovému omezení. Příkaz vyslovuje sbor, složený ze tří soudců. Při nebezpečí z prodlení může rozhodnout i jednotlivý soudce.

(4) K odvrácení nebezpečí ohrožujícího veřejnou bezpečnost, zvláště pak obecného ohrožení nebo ohrožení života, lze použít technické prostředky dozoru nad obydlím pouze na základě soudcovského příkazu. Při nebezpečí z prodlení může toto opatření nařídít i jiný zákonem určený orgán; rozhodnutí soudce je však třeba neprodleně dodat.

(5) Slouží-li technické prostředky výlučně k ochraně osob, jejichž činnost v bytě je součástí jejich služebního nasazení, může toto opatření nařídít zákonem stanovený orgán. Jakékoli využití těchto získaných poznatků je přípustné pouze za účelem trestního stíhání nebo k odvrácení nebezpečí, a to pouze, jestliže předtím byla soudcem zjištěna oprávněnost tohoto opatření; při nebezpečí z prodlení je třeba následně bez odkladu dodat soudcovské rozhodnutí.

(6) Spolková vláda podává Spolkovému sněmu každoročně zprávu o použití technických prostředků podle odstavce 3 jakož i o jejich použití v rámci spolkové kompetence podle odstavce 4a, pokud je nutný soudní přezkum podle odstavce 5. Na základě této zprávy provádí parlamentní kontrolu grémiem, zvolené Spolkovým sněmem. Rovnocennou parlamentní kontrolu provádějí i země.

(7) Jinak smějí být prováděny zásahy a omezení jen k odvrácení obecného nebezpečí nebo nebezpečí pro život jednotlivých osob; na základě zákona i k předcházení nebezpečí hrozícího veřejné bezpečnosti a pořádku, zvláště k odstranění bytové nouze, k potírání nakažlivých nemocí nebo i k ochraně ohrožených mladistvých osob.

Čl. 14.

- (1) Vlastnictví a dědické právo se zaručují. Obsah a meze stanoví zákon.
- (2) Vlastnictví zavazuje. Jeho užívání má zároveň sloužit obecnému blahu.
- (3) Vyvlastnění je přípustné jen k obecnému blahu. Smí být provedeno jen zákonem nebo na základě zákona, který upraví způsob a rozsah odškodnění. Odškodnění se stanoví po spravedlivém uvážení zájmů společnosti a zúčastněných osob. Pokud jde o výši odškodného, lze ve sporném případě užít cesty práva před řádnými soudy.

Čl. 15.

Pozemky a půda, přírodní bohatství a výrobní prostředky lze převést do společného vlastnictví nebo jiných forem společného vlastnictví zákonem, který upravuje druh a rozsah odškodnění. Pro odškodnění platí přiměřeně čl. 14 odst. 3, věta 3 a 4.

Čl. 16.

(1) Německá státní příslušnost nemůže být odňata. Ztráta státní příslušnosti smí nastat jen na základě zákona a proti vůli postižené osoby pouze tehdy, nezůstane-li tato bez státní příslušnosti.

(2) Žádný Němec nesmí být vydán do ciziny. Při uplatnění základních zásad právního státu, lze zákonem upravit odchylně vydání osob členskému státu Evropské unie nebo Mezinárodnímu soudnímu dvoru.

Čl. 16a.

(1) Politicky pronásledované osoby požívají práva azylu.

(2) Na odstavec 1 se nemůže odvolat ten, kdo přichází z členského státu Evropských Společenství nebo z jiného třetího státu, v němž je uplatňována Dohoda o úpravě právního postavení uprchlíků a Konvence na ochranu lidských práv a základních svobod. Státy mimo Evropská společenství, které splňují předpoklady věty 1., se určují zákonem, přijatým se souhlasem Spolkové rady. V případech, uvedených ve větě 1., lze učinit opatření k ukončení pobytu nezávisle na prostředcích právní pomoci proti tomu použitých.

(3) Zákonem, který vyžaduje souhlasu Spolkové rady lze určit státy, u nichž se má na základě právní úpravy, aplikace práva a obecných politických poměrů za to, že v nich nedochází ani k politickému pronásledování ani k nelidským a ponižujícím trestům nebo takovému zacházení. Platí domněnka, že cizinec z takového státu není pronásledován, pokud neuvede skutečnosti, jež opravňují úsudek, že oproti této domněnce je politicky pronásledován.

(4) Výkon opatření k ukončení pobytu se v případech odstavce 3 a v ostatních případech, jež jsou zjevně neopodstatněné nebo se pokládají za zjevně neopodstatněné, soudně pozastavuje pouze tehdy, jsou-li vážné pochybnosti o souladu tohoto opatření s právem; rozsah přezkoumání může být omezen a opožděný návrh nevzat na zřetel. Bližší upraví zákon.

(5) Odstavce 1 až 4 nevylučují mezinárodní smlouvy členských států Evropských Společenství mezi sebou a s třetími státy, které upravují příslušnost k přezkoumání žádostí o azyl, včetně vzájemného uznání rozhodnutí o azylu při respektování povinností z Dohody o právním postavení uprchlíků

a z Konvence na ochranu lidských práv a základních svobod, jejichž užití musí být ve smluvních státech zajištěno.

Čl. 17.

Každý má právo obracet se sám nebo společně s jinými, písemně s prosbami nebo stížnostmi na příslušné orgány a na sbory reprezentující lid.

Čl. 17a.

(1) Zákony o branné službě a náhradní službě mohou stanovit, že pro příslušníky branných sil a náhradní služby je omezeno v době branné nebo náhradní služby základní právo svobodně projevovat a rozšiřovat mínění slovem, písmem nebo obrazem (článek 5. odst. 1, věta 1., první polovina věty), základní právo svobodného shromažďování (článek 8) a petiční právo (článek 17) při ponechání práva předložit společně s ostatními prosby nebo stížnosti.

(2) Zákony, které slouží obraně včetně ochrany civilního obyvatelstva, mohou stanovit omezení základních práv svobody pohybu (článek 11) a nedotknutelnosti obydlí (článek 13).

Čl. 18.

Kdo zneužívá svobody projevu mínění, zejména svobody tisku (článek 5, odst. 1), svobody výuky (čl. 5, odst. 3), svobody shromažďovací (čl. 8), svobody spolčovací (čl. 9), tajemství listovního, poštovního a telekomunikačního (čl. 10), vlastnictví (čl. 14) nebo azylu (čl. 16a) k boji proti svobodnému demokratickému zřízení, pozbývá těchto základních práv. Pozbytí a jeho rozsah vyslovuje Spolkový ústavní soud.

Čl. 19.

(1) Pokud lze podle tohoto Základního zákona základní právo zákonem nebo na základě zákona omezit, musí takový zákon platit obecně, a nikoli jen pro jednotlivý případ. Mimo to musí zákon uvést základní právo s udáním článku.

(2) V žádném případě nesmí být základní právo porušeno v podstatě svého obsahu.

(3) Základní práva platí i pro tuzemské právnické osoby, pokud jsou svou povahou pro ně použitelná.

(4) Byl-li někdo poškozen veřejnou mocí ve svých právech, může použít pořadu práva. Pokud není odůvodněna jiná příslušnost, platí řádný chod práva. Článek 10 odst. 2 věta 2 zůstává nedotčen.

II. SPOLEK A ZEMĚ

Čl. 20.

- (1) Spolková republika Německo je demokratický a sociální spolkový stát.
- (2) Veškerá státní moc vychází z lidu. Lid ji vykonává ve volbách a hlasováních a prostřednictvím zvláštních orgánů zákonodárství, výkonné moci a soudnictví.
- (3) Zákonodárství je vázáno ústavním řádem, výkonná moc a soudnictví zákonem a právem.
- (4) Proti každému, kdo se pokusí odstranit tento řád, mají všichni Němci, pokud není jiná pomoc možná, právo odporu.

Čl. 20a.

Stát chrání též při zodpovědnosti za příští generace přírodní základy života v rámci ústavního řádu zákonodárstvím a na základě zákona a práva výkonou mocí a soudnictvím.

Čl. 21.

- (1) Strany spolupůsobí při tvorbě politické vůle lidu. Jejich zakládání je svobodné. Jejich vnitřní uspořádání musí odpovídat demokratickým zásadám. O původu a použití svých prostředků a o svém majetku musí veřejně skládat účty.
- (2) Strany, které svými cíli nebo chováním svých stoupenců směřují k tomu, aby poškodily nebo odstranily svobodné demokratické zřízení nebo trvání Spolkové republiky Německa, jsou protiústavní. O otázce protiústavnosti rozhoduje Spolkový ústavní soud.
- (3) Bližší upravují spolkové zákony.

Čl. 22.

Spolková vlajka je černo-červenozlatá.

Čl. 23.

(1) Pro uskutečnění sjednocené Evropy se účastní Spolková republika Německo na rozvoji Evropské Unie, založené na zásadách demokracie, právního státu, na sociálních a federativních zásadách a na zásadě subsidiarity a zaručující ochranu základních práv ve své podstatě srovnatelnou s tímto Základním zákonem. Spolek může za tímto účelem přenášet svá výsostná práva zákonem se souhlasem Spolkové rady. Pro založení Evropské Unie, jakož i pro změny jejich smluvních základů a srovnatelné úpravy, jimiž se tento Základní zákon

mění nebo doplňuje ve svém obsahu nebo jimiž se takové změny nebo doplňky umožňují, platí článek 79 odst. 2 a 3.

(2) Ve věcech Evropské Unie spolupůsobí Spolkový sněm a prostřednictvím Spolkové rady země. Spolková vláda je povinna Spolkový sněm a Spolkovou radu obsáhnle a co nejdříve informovat.

(3) Spolková vláda dává Spolkovému sněmu příležitost k zaujetí stanoviska před vlastní spoluprací na právních aktech Evropské unie. Spolková vláda bere na zřetel stanoviska Spolkového sněmu při jednání. Bližší upraví zákon.

(4) Na tvorbě vůle ve Spolku se musí podílet Spolková rada vždy, jakmile by měla spolupůsobit na odpovídajícím vnitrostátním opatření nebo pokud by pro ně byly země vnitrostátně příslušné.

(5) Pokud jsou v oblasti výlučných působností Spolku dotčeny zájmy zemí nebo pokud má v ostatních věcech právo vydávat zákony Spolek, vezme Spolková vláda na zřetel stanovisko Spolkové rady. Jde-li o závažný zásah do zákonodárné působnosti zemí, do uspořádání jejich orgánů nebo do jejich správního řízení, chápe se názor Spolkové rady při tvorbě spolkové vůle v tomto rozsahu jako rozhodující; přitom je celostátní odpovědnost Spolku zachována. Ve věcech, jež mohou vést ke zvýšení výdajů nebo snížení příjmů Spolku, je třeba souhlasu Spolkové vlády.

(6) Jde-li o závažný zásah do výlučných zákonodárných pravomocí zemí, má být výkon práv, která přísluší Spolkové republice Německo, jakožto členskému státu Evropské Unie, přenesen na zástupce zemí, jmenovaného Spolkovou radou. Výkon práv se uskutečňuje za účasti a se souhlasem Spolkové vlády; přitom je celostátní odpovědnost Spolku zachována.

(7) Bližší k odstavcům 4 až 6 upravuje zákon, vyžadující souhlasu Spolkové rady.

Čl. 24.

(1) Spolek může zákonem přenést svá svrchovaná práva na mezistátní instituce.

(1a) Pokud jsou pro výkon státních oprávnění a pro plnění státních úkolů příslušnými země, mohou se souhlasem Spolkové vlády přenášet výsostná práva na instituce v sousedních zemích.

(2) Spolek se může za účelem zachování míru začlenit do soustavy vzájemné kolektivní bezpečnosti; svolí přitom k omezení svých svrchovaných práv, jež přivodí a zajistí pokojný a trvalý řád v Evropě a mezi národy ve světě.

(3) Pro úpravu mezistátních sporů přistoupí Spolek k úmluvě o všeobecném, obsáhlém, obligatorním, mezinárodním rozhodčím soudnictví.

Čl. 25.

Obecná pravidla mezinárodního práva jsou součástí spolkového práva. Mají přednost před zákony a zakládají práva a povinnosti bezprostředně pro obyvatele území Spolku.

Čl. 26.

(1) Jednání, jež jsou způsobilá a předsevzata s úmyslem rušit mírové soužití národů, zejména připravovat útočnou válku, jsou protiústavní. Postihují se trestem.

(2) Zbraně určené k vedení války lze vyrábět, přepravovat a dodávat do provozu pouze se svolením Spolkové vlády. Bližší upravuje spolkový zákon.

Čl. 27.

Všechny německé obchodní lodi tvoří jednotné obchodní loďstvo.

Čl. 28.

(1) Ústavní řád v zemích musí odpovídat zásadám republikánského, demokratického a sociálního právního státu ve smyslu tohoto základního zákona. V zemích, okresech a obcích musí mít lid zastupitelstvo, vzešlé ze všeobecných, přímých, svobodných, rovných a tajných voleb. Při volbách v okresech a obcích mají právo volit a být voleny také osoby, jež mají státní občanství některého členského státu Evropského společenství, a to podle ustanovení práva Evropského společenství. V obcích může být volený sbor nahrazen obecním shromážděním.

(2) Obcím musí být zaručeno právo upravovat všechny záležitosti místního společenství v rámci zákonů a s vlastní odpovědností. Také svazy obcí mají v rámci svého zákonného okruhu působnosti podle ustanovení zákona právo na samosprávu. Záruka samosprávy zahrnuje též základy vlastní finanční odpovědnosti.

(3) Spolek zaručuje, že ústavní řád zemí odpovídá základním právům a ustanovením odst. 1. a 2.

Čl. 29.

(1) Území Spolku může být nově rozčleněno, aby byla zajištěna z hlediska velikosti a výkonnosti schopnost zemí účinně plnit úkoly jim příslušející. Přitom je třeba respektovat populační souvislost krajů, historické a kulturní souvislosti, hospodářskou účelnost a požadavky prostorového uspořádání a územního plánování.

(2) Opatření k novému členění spolkového území lze učinit spolkovým

zákonem, jež musí být schválen přímým rozhodnutím lidu. Dotčené země musí být slyšeny.

(3) Přímě rozhodne lid v těch zemích, z jejichž území nebo územních částí má být vytvořena nová nebo nově vymezená země (dotčené země). Hlasuje se o otázce, zda dotčené země mají zůstat jako dosud nebo zda má být země nově vytvořena nebo nově vymezena. Rozhodnutí lidu o vytvoření nové nebo nově vymezené země je platné, když na jejím budoucím území a celkově na území nebo územních částech každé dotčené země, jejichž náležitost k zemi má být ve stejném smyslu změněna, souhlasí se změnou vždy většina. K rozhodnutí nedojde, jestliže na území jedné z dotčených zemí většina tuto změnu odmítne; k odmítnutí se však nepřihlíží, jestliže v té územní části, jejíž příslušnost k dotčené zemi má být změněna, souhlasí dvoutřetinová většina se změnou, pokud ji na celém území dotčené země neodmítla dvoutřetinová většina.

(4) Jestliže na souvislém a vymezeném osidlovacím a hospodářském prostoru, jehož části leží ve více zemích a jež má nejméně milion obyvatel, desetina voličů oprávněných volit do Spolkového sněmu lidovým hlasováním žádá, aby se pro tento prostor stanovila společná příslušnost k jedné zemi, pak se do dvou let spolkovým zákonem rozhodne buď, že se změní zemská příslušnost podle odstavce 2 anebo, že bude v dotčených zemích dotázán lid.

(5) Dotázání lidu je zaměřeno na zjištění, zda změna zemské příslušnosti, jež má být zákonem navržena, nachází souhlas. Zákon může předložit k dotazu lidu různé, avšak nikoli více, než dva návrhy. Souhlasí-li většina s jednou z navržených změn zemské příslušnosti, určí spolkový zákon do dvou let, zda bude zemská příslušnost podle odstavce 2 změněna. Dosáhne-li některý z návrhů předložených lidu k dotazu, souhlasu odpovídajícího ustanovením odstavce 3 věty 3 a 4, bude do dvou let od dotázání lidu vydán za účelem vytvoření navržené země spolkový zákon, který nevyžaduje potvrzení rozhodnutím lidu.

(6) Většina při lidovém rozhodnutí a při lidovém dotázání je většinou odevzdaných hlasů, pokud představuje alespoň čtvrtinu voličů Spolkového sněmu. Bližší o lidovém rozhodnutí, o lidové iniciativě a o dotázání lidu upravuje spolkový zákon; ten může také stanovit, že lidovou iniciativu nelze během pěti let opakovat.

(7) Jiné změny územního stavu zemí lze uskutečnit státními smlouvami zúčastněných zemí nebo spolkovým zákonem se souhlasem Spolkové rady pokud území, jehož zemská příslušnost má být změněna nemá více než 50 000 obyvatel. Bližší upravuje spolkový zákon, vyžadující souhlasu Spolkové rady

a většiny členů Spolkového sněmu. Musí stanovit, že budou slyšeny dotčené obce a okresy.

(8) Země mohou státní smlouvou upravit nové členění svého území nebo dílčí části odlišně od předpisů odstavců 2 až 7. Dotčené obce a okresy musí být slyšeny. Státní smlouva musí být potvrzena rozhodnutím lidu v každé zúčastněné zemi. Týká-li se státní smlouva dílčích částí zemí, lze toto potvrzení omezit na rozhodnutí lidu v těchto dílčích částech; věta 5, druhá polovina věty se nepoužije. Při rozhodnutí lidu rozhoduje většina odevzdaných hlasů, dosahuje-li nejméně čtvrtiny voličů, oprávněných k volbě Spolkového sněmu. Státní smlouva vyžaduje souhlasu Spolkového sněmu.

Čl. 30.

Výkon státních oprávnění a plnění státních úkolů je věcí zemí, pokud tento Základní zákon neobsahuje nebo nepřipouští jinou úpravu.

Čl. 31.

Spolkovým právem se ruší zemské právo.

Čl. 32.

- (1) Péče o vztahy k cizím státům je věcí Spolku.
- (2) Před uzavřením smlouvy, která se dotýká zvláštních poměrů země, je třeba tuto zemi včas vyslechnout.
- (3) Pokud zemím přísluší zákonodárství, mohou se souhlasem Spolkové vlády uzavírat smlouvy se zahraničními státy.

Čl. 33.

- (1) Každý Němec má v každé zemi stejná práva a povinnosti státního občana.
- (2) Každý Němec má podle své způsobilosti, schopnosti a odborného výkonu stejný přístup ke každému veřejnému úřadu.
- (3) Užívání občanských a státoobčanských práv, přístup k veřejným úřadům, jakož i práva nabytá ve veřejné službě jsou nezávislá na náboženském vyznání. Nikdo nesmí být poškozen v důsledku své příslušnosti nebo nepříslušnosti k některému vyznání nebo světovému názoru.
- (4) Výkon výsostných oprávnění se jakožto stálý úkol zpravidla přenáší na příslušníky veřejné služby, kteří jsou ve veřejnoprávním služebním a přísežném poměru.

(5) Právo veřejné služby nechť je upraveno se zřetelem na uvedené zásady úřednictva z povolání.

Čl. 34.

Poruší-li někdo při výkonu veřejného úřadu, který mu byl svěřen, povinnost, jež mu byla uložena v poměru ke třetí osobě, postihuje odpovědnost zásadně stát nebo útvar, v jehož službě se nachází. Při úmyslu nebo hrubé nedbalosti je vyhrazen postih. Pro nárok na náhradu škody a pro postih nelze vyloučit řádný pořad práva.

Čl. 35.

(1) Všechny úřady spolku a zemí si vzájemně poskytují právní a úřední pomoc.

(2) Pro udržení nebo obnovení veřejné bezpečnosti nebo pořádku může si země v případech zvláštního významu vyžádat na podporu své policie síly a prostředky Spolkové pohraniční stráže, jestliže policie bez této podpory nemůže svůj úkol splnit vůbec anebo jen se značnými obtížemi. Na pomoc při přírodní katastrofě nebo při zvláště těžkém neštěstí může si země vyžádat policejní síly jiných zemí, síly a prostředky jiných výkonných složek, jakož i Spolkové pohraniční stráže a branných sil.

(3) Postihla-li přírodní katastrofa nebo postihlo-li neštěstí území více než jedné země, může Spolková vláda, je-li to třeba k účinnému zákroku, udělit zemským vládám pokyn, aby poskytly k dispozici policejní síly jiných zemí a nasadily na podporu policejních sil jednotky Spolkové pohraniční stráže a branných sil. Opatření Spolkové vlády podle věty 1 musí být kdykoli na požádání Spolkové rady, a jinak bezodkladně po odstranění nebezpečí, zrušena.

Čl. 36.

- (1) U nejvyšších spolkových úřadů nechť jsou zaměstnání v přiměřeném počtu úředníci ze všech zemí. Osoby zaměstnané u ostatních spolkových úřadů mají být zpravidla vybrány ze země, ve které jsou úřady činné.
- (2) Branné zákony musí respektovat rozdělení Spolku na země a zvláštní poměry jejich krajů.

Čl. 37.

(1) Neplní-li některá země spolkové povinnosti uložené jí podle tohoto Základního zákona nebo podle jiného spolkového zákona, může Spolková vláda se souhlasem Spolkové rady učinit potřebná opatření, aby byla země spolkovou exekucí přidržena k plnění svých povinností.

(2) K provedení spolkové exekuce má Spolková vláda nebo její pověřenec právo dávat pokyny všem zemím a jejich úřadům.

III. SPOLKOVÝ SNĚM

Čl. 38.

(1) Poslanci Německého Spolkového sněmu jsou voleni ve všeobecných, přímých, svobodných, rovných a tajných volbách. Jsou představiteli všeho lidu, nejsou vázáni příkazy a pokyny a jsou podřízeni jen svému svědomí.

(2) Oprávněn k volbě je ten, kdo dovršil osmnáctý rok věku; volitelný je ten, kdo dosáhl věku plnoletosti.

(3) Bližší stanoví spolkový zákon.

Čl. 39.

(1) Spolkový sněm je s výhradou následujících ustanovení volen na čtyři roky. Jeho volební období končí, jakmile se sejde nový Spolkový sněm. Nové volby se konají nejdříve čtyřicet šest a nejpozději čtyřicet osm měsíců po začátku volebního období. V případě rozpuštění Spolkového sněmu se konají nové volby během šedesáti dnů.

(2) Spolkový sněm se sejde nejpozději třicátého dne po volbě.

(3) Spolkový sněm stanoví konec a opětné zahájení svých zasedání. Předseda Spolkového sněmu může sněm svolat dříve. Je k tomu povinen, jestliže to žádá třetina členů, spolkový prezident nebo spolkový kancléř.

Čl. 40.

(1) Spolkový sněm volí svého předsedu, jeho náměstka a členy předsednictva. Dává si jednací řád.

(2) Předseda vykonává domovní právo a policejní moc v budově Spolkového sněmu. Bez jeho povolení nesmí být v prostorách Spolkového sněmu vykonána žádná prohlídka ani zabavení.

Čl. 41.

(1) Ověřování voleb je věcí Spolkového sněmu. On také rozhoduje, zda poslanec Spolkového sněmu pozbyl členství.

(2) Proti rozhodnutí Spolkového sněmu je přípustná stížnost ke Spolkovému ústavnímu soudu.

(3) Bližší upravuje spolkový zákon.

Čl. 42.

(1) Spolkový sněm jedná veřejně. Na návrh desetiny jeho členů nebo na návrh Spolkové vlády může být dvoutřetinovou většinou veřejnost vyloučena. O návrhu se rozhoduje v neveřejném zasedání.

(2) K usnesení Spolkového sněmu je třeba většiny odevzdaných hlasů, po-

kud tento Základní zákon nestanoví jinak. Pro volby prováděné Spolkovým sněmem může jednací řád připustit výjimky.

(3) Pravdivé zprávy o veřejných zasedáních Spolkového sněmu a jeho výborů jsou prostory jakékoli odpovědnosti.

Čl. 43.

(1) Spolkový sněm a jeho výbory mohou požadovat přítomnost každého člena Spolkové vlády.

(2) Členové Spolkové rady a Spolkové vlády, jakož i jejich pověřenci mají přístup do všech schůzí Spolkového sněmu a jeho výborů. Musí být kdykoli slyšeni.

Čl. 44.

(1) Spolkový sněm má právo a na návrh jedné čtvrtiny svých členů povinnost vytvořit vyšetřovací výbor, který na veřejném jednání provádí potřebné důkazy. Veřejnost může být vyloučena.

(2) Na provádění důkazů se přiměřeně vztahují předpisy o trestním řízení. Tajemství listovní, poštovní a telekomunikační zůstává nedotčeno.

(3) Soudy a správní úřady jsou povinny poskytovat právní a úřední pomoc.

(4) Závěry vyšetřovacích výborů jsou vyňaty ze soudcovské rozvahy. Při hodnocení a posuzování základního skutkového stavu jsou soudy svobodné.

Čl. 45.

Spolkový sněm zřizuje výbor pro věci Evropské Unie. Může je zmocnit k výkonu práv Spolkového sněmu vůči vládě podle článku 23.

Čl. 45a.

(1) Spolkový sněm zřizuje výbor pro zahraniční věci a výbor pro obranu.

(2) Výbor pro obranu má také práva vyšetřovacího výboru. Na žádost čtvrtiny svých členů má povinnost učinit ze záležitosti předmět svého šetření.

(3) Článek 44 odstavec 1 nelze použít v oblasti obrany.

Čl. 45b.

K ochraně základních práv a jako pomocný orgán Spolkového sněmu při výkonu parlamentní kontroly je ustanoven branný zmocněnec Spolkového sněmu. Bližší stanoví spolkový zákon.

Čl. 45c.

(1) Spolkový sněm zřizuje petiční výbor, jemuž přísluší projednání žádostí a stížností adresovaných Spolkovému sněmu podle článku 17.

(2) Oprávnění výboru k přezkoumání stížností upravuje spolkový zákon.

Čl. 46.

(1) Poslanec nemůže být nikdy soudně ani služebně stíhán, ani jinak volán k odpovědnosti mimo Spolkový sněm za své hlasování nebo za výrok, který vysloví ve Spolkovém sněmu nebo některém z jeho výborů. To však neplatí o urážlivých pomluvách.

(2) Za jednání, za které hrozí trest, může být poslanec volán k odpovědnosti nebo zatčen jen se svolením Spolkového sněmu, ledaže byl zadržen při spáchání činu nebo během následujícího dne.

(3) Svolení Spolkového sněmu je dále třeba při každém jiném omezení osobní svobody poslance nebo k zavedení řízení proti poslanci podle článku 18.

(4) Jakékoli trestní řízení a jakékoli řízení proti poslanci podle článku 18, jakoukoli vazbu a jakékoli jiné omezení jeho osobní svobody je třeba na žádost Spolkového sněmu zastavit.

Čl. 47.

Poslanci jsou oprávněni odepřít svědectví o osobách, které jim jako poslancům, nebo kterým oni jako poslanci, svědili skutečnosti, jakož i o těchto skutečnostech samých. V mezích tohoto práva odepřít svědectví je zabavení písemností nepřípustné.

Čl. 48.

(1) Kdo se uchází o mandát ve Spolkovém sněmu, má nárok na dovolenou potřebnou k přípravě volby.

(2) Nikomu nesmí být bráněno převzít a vykonávat úřad poslance. Výpověď nebo propuštění z tohoto důvodu jsou nepřípustné.

(3) Poslanci mají nárok na přiměřené odškodnění zajišťující jejich nezávislost. Mají právo zdarma používat všech státních dopravních prostředků. Bližší upravuje spolkový zákon.

Čl. 49.

zrušen

IV. SPOLKOVÁ RADA

Čl. 50.

Prostřednictvím Spolkové rady spolupůsobí země v zákonodárství a správě Spolku a v záležitostech Evropské Unie.

Čl. 51.

(1) Spolková rada se skládá ze členů zemských vlád, které je pověřují a odvolávají. Mohou být zastupováni jinými členy svých vlád.

(2) Každá země má nejméně tři hlasy, země s více než dvěma miliony obyvatel mají po čtyřech, země s více než šesti miliony obyvatel po pěti hlasech, země s více než sedmi miliony obyvatel mají šest hlasů.

(3) Každá země může vysílat tolik členů, kolik má hlasů. Hlasy jedné země mohou být odevzdány jen jednotně a jen přítomnými členy nebo jejich zástupci.

Čl. 52.

(1) Spolková rada volí na jeden rok svého předsedu.

(2) Předseda svolává Spolkovou radu. Musí ji svolat, žádají-li to zástupci nejméně dvou zemí nebo Spolková vláda.

(3) Spolková rada se usnáší nejméně většinou svých hlasů. Dává si jednací řád. Jedná veřejně. Veřejnost může být vyloučena.

(3a) Pro záležitosti Evropské Unie může Spolková rada vytvořit Evropskou komoru, jejíž rozhodnutí mají stejnou platnost jako rozhodnutí Spolkové rady; článek 51 odst. 2 a 3, věta 2 platí přiměřeně.

(4) Členy výboru Spolkové rady mohou být jiní členové nebo pověřenci zemských vlád.

Čl. 53.

Členové Spolkové vlády mají právo a jsou-li o to požádáni povinnost účastnit se jednání Spolkové rady a jejích výborů. Musí být kdykoli slyšeni. Spolková vláda musí Spolkovou radu průběžně informovat o vedení vládních záležitostí.

IVa. SPOLEČNÝ VÝBOR

Čl. 53a.

(1) Společný výbor sestává ze dvou třetin z poslanců Spolkového sněmu a z jedné třetiny ze členů Spolkové rady. Poslance určuje Spolkový sněm podle poměru sil frakcí; nesmějí být členy Spolkové vlády. Každá země je zastoupena jedním členem Spolkové rady, kterého určí; tito členové nejsou vázáni příkazy. Vytvoření Společného výboru a jeho jednání je upraveno jednacím řádem, na kterém se usnáší Spolkový sněm a který vyžaduje souhlas Spolkové rady.

(2) Spolková vláda je povinna informovat Společný výbor o svých plánech

pro případ obrany. Práva Spolkového sněmu a jeho výborů podle článku 43 odst. 1 zůstávají nedotčena.

V. SPOLKOVÝ PREZIDENT

Čl. 54.

(1) Spolkového prezidenta volí bez rozpravy Spolkové shromáždění. Volitelný je každý Němec, který má volební právo do Spolkového sněmu a dovršil čtyřicet let.

(2) Úřad spolkového prezidenta trvá pět let. Bezprostřední opakované zvolení je možné jen jednou.

(3) Spolkové shromáždění se skládá ze členů Spolkového sněmu a stejného počtu členů, volených zemskými sbory reprezentace lidu podle zásad poměrné volby.

(4) Spolkové shromáždění se sejde nejpozději třicet dní před uplynutím funkčního období spolkového prezidenta, při předčasném ukončení nejpozději třicet dní poté. Svólává je předseda Spolkového sněmu.

(5) Po uplynutí volebního období počíná lhůta odstavce 4 věty 1 první schůzí Spolkového sněmu.

(6) Zvolen je ten, kdo dostane většinu hlasů členů Spolkového shromáždění. Nedosáhne-li ve dvou volebních kolech této většiny žádný uchazeč, je zvolen ten, kdo dosáhne v dalším kole nejvíce hlasů.

(7) Bližší upravuje spolkový zákon.

Čl. 55.

(1) Spolkový prezident nesmí být členem vlády ani zákonodárního sboru Spolku nebo některé země.

(2) Spolkový prezident nesmí vykonávat jiný placený úřad, živnost nebo povolání a nesmí být členem vedení ani dozorčí rady výdělečného podniku.

Čl. 56.

Při převzetí úřadu vykoná spolkový prezident před shromážděnými členy Spolkového sněmu a Spolkové rady tuto přísahu: "Přísahám, že věnuji své síly blahu německého lidu, budu rozmnožovat jeho prospěch, odvracet od něho škody, zachovávat a hájit Základní zákon a zákony Spolku, svědomitě plnit své povinnosti a vykonávat spravedlnost vůči každému. K tomu mi dopomáhej Bůh."

Přísaha může být vykonána i bez náboženského stvrzení.

Čl. 57.

Je-li spolkový prezident zaneprázdněn nebo uprázdni-li se jeho úřad předčasně, vykonává jeho oprávnění předseda Spolkové rady.

Čl. 58.

K platnosti nařízení a opatření spolkového prezidenta se vyžaduje spolupodpis spolkového kancléře nebo příslušného spolkového ministra. To neplatí pro jmenování a propouštění spolkového kancléře, rozpouštění Spolkového sněmu podle článku 63 a žádost podle článku 69 odstavec 3.

Čl. 59.

(1) Spolkový prezident zastupuje Spolek v mezinárodních stycích. Jménem Spolku uzavírá smlouvy s cizími státy. Pověřuje a přijímá vyslance.

(2) Ke smlouvám, které upravují politické vztahy Spolku nebo se vztahují na předměty spolkového zákonodárství je třeba souhlasu nebo spolupůsobení sborů, jimž přísluší spolkové zákonodárství, ve formě spolkového zákona. U správních dohod platí přiměřeně předpisy o spolkové správě.

Čl. 59a.

zrušen

Čl. 60.

(1) Pokud nestanoví zákon jinak, jmenuje a odvolává spolkový prezident spolkové soudce a spolkové úředníky, jakož i důstojníky a poddůstojníky.

(2) Vykonává v jednotlivých případech za Spolek právo milosti.

(3) Toto oprávnění může přenést na jiné úřady.

(4) Odstavec 2 až 4 článku 46 platí pro spolkového prezidenta přiměřeně.

Čl. 61.

(1) Spolkový sněm nebo Spolková rada mohou obžalovat spolkového prezidenta u Spolkového ústavního soudu pro úmyslné porušení Základního zákona nebo jiného spolkového zákona. Návrh na vznesení žaloby musí podat nejméně čtvrtina členů Spolkového sněmu nebo čtvrtina členů Spolkové rady. Návrh na podání obžaloby vyžaduje dvoutřetinovou většinu členů Spolkového sněmu nebo dvou třetin hlasů Spolkové rady. Obžalobu zastupuje pověřenec sboru, který vznesl obžalobu.

(2) Zjistí-li Spolkový ústavní soud, že se spolkový prezident provinil úmyslným porušením Základního zákona nebo jiného spolkového zákona, může ho zbavit úřadu. Po vznesení obžaloby může předběžným nařízením stanovit, že spolkový prezident nesmí vykonávat svůj úřad.

VI. SPOLKOVÁ VLÁDA

Čl. 62.

Spolková vláda se skládá ze spolkového kancléře a spolkových ministrů.

Čl. 63.

(1) Spolkového kancléře volí bez rozpravy Spolkový sněm na návrh spolkového prezidenta.

(2) Zvolen je ten, kdo získá hlasy většiny členů Spolkového sněmu. Spolkový prezident jmenuje toho kdo byl zvolen.

(3) Není-li navržený kandidát zvolen, může Spolkový sněm do čtrnácti dnů po volbě nadpoloviční většinou svých členů zvolit spolkového kancléře.

(4) Nedojde-li k volbě v této lhůtě, koná se neprodleně volba nová, v níž je zvolen ten, kdo dostane nejvíce hlasů. Soustředí-li zvolený na sebe hlasy většiny členů Spolkového sněmu, musí ho spolkový prezident do sedmi dnů po zvolení jmenovat. Nedosáhne-li zvolený této většiny, musí ho spolkový prezident buď do sedmi dnů jmenovat anebo rozpustit Spolkový sněm.

Čl. 64.

(1) Spolkové ministry jmenuje a propouští spolkový prezident na návrh spolkového kancléře.

(2) Spolkový kancléř a spolkoví ministři vykonají při převzetí úřadu před Spolkovým sněmem přísahu předepsanou článkem 56.

Čl. 65.

Spolkový kancléř určuje základní směr politiky a nese za to odpovědnost. V rámci této směrnice vede každý ministr svůj odbor samostatně a na vlastní odpovědnost. Různí-li se mínění mezi spolkovými ministry, rozhoduje spolková vláda. Spolkový kancléř řídí její chod podle jednacího řádu, který přijímá spolková vláda a schvaluje spolkový prezident.

Čl. 65a.

(1) Vrchním velitelem branné moci je spolkový ministr obrany.

(2) zrušen.

Čl. 66.

Spolkový kancléř a spolkoví ministři nesmějí vykonávat žádný jiný placený úřad, živnost ani povolání a nesmějí být členy vedení a bez souhlasu Spolkového sněmu ani členy dozorčí rady výdělečného podniku.

Čl. 67.

(1) Spolkový sněm může vyslovit spolkovému kancléři nedůvěru pouze tak, že většinou svých členů zvolí jeho nástupce a požádá spolkového prezidenta, aby spolkového kancléře propustil. Spolkový prezident musí žádosti vyhovět a zvoleného jmenovat.

(2) Mezi podáním návrhu a volbou musí uplynout čtyřicet osm hodin.

Čl. 68.

(1) Nedosáhne-li návrh spolkového kancléře na vyslovení důvěry souhlasu většiny členů Spolkového sněmu, může spolkový prezident na návrh spolkového kancléře během jedenadvaceti dnů Spolkový sněm rozpustit. Právo rozpustit sněm však zaniká, jakmile Spolkový sněm většinou svých členů zvolí jiného spolkového kancléře.

(2) Mezi návrhem a hlasováním musí uplynout čtyřicet osm hodin.

Čl. 69.

(1) Spolkový kancléř jmenuje některého spolkového ministra svým náměstkem.

(2) Úřad spolkového kancléře nebo spolkového ministra končí v každém případě, sejde-li se nový Spolkový sněm, úřad spolkového ministra také každým jiným uprázdněním úřadu spolkového kancléře.

(3) Na žádost spolkového prezidenta je spolkový kancléř, na žádost spolkového kancléře nebo spolkového prezidenta pak spolkový ministr, povinen vést záležitosti až do jmenování svého nástupce.

VII. ZÁKONODÁRSTVÍ SPOLKU

Čl. 70.

(1) Země mají právo vydávat zákony, pokud tento Základní zákon nesvěřuje zákonodárnou pravomoc Spolku.

(2) Vymezení pravomocí mezi Spolkem a zeměmi se řídí předpisy tohoto Základního zákona o výlučném a konkurujícím zákonodárství.

Čl. 71.

V oblasti výlučného zákonodárství Spolku mají země oprávnění vydávat zákony pouze, jsou-li k tomu výslovně zmocněny spolkovým zákonem a v mezích tohoto zmocnění.

Čl. 72.

(1) V oblasti konkurujícího zákonodárství mají země oprávnění vydávat zákony do té doby a dokud nepoužije svého práva vydávat zákony Spolek.

(2) Spolek má v této oblasti zákonodárnou pravomoc, jestliže a pokud vytvoření rovnocenných životních poměrů v oblasti Spolku nebo udržení právní a hospodářské celistvosti úpravu spolkovým zákonem v celostátním zájmu vyžaduje.

(3) Spolkový zákon může stanovit, že potřeba úpravy spolkovým zákonem ve smyslu odstavce 2 pominula a že může být nahrazena zemským právem.

Čl. 73.

Spolek má výlučné zákonodárství ve věcech:

1. zahraničních záležitostí, jakož i obrany, včetně ochrany civilního obyvatelstva;
2. státní příslušnosti Spolku;
3. volného pohybu, pasů, přistěhování, vystěhování a vydávání osob;
4. měny, peněžnictví a mincovnictví, měř a vah, jakož i stanovení času;
5. jednoty celního a obchodního území, obchodních a plavebních smluv, volnosti výměny zboží a zbožního a platebního styku s cizinou, včetně celní a hraniční ochrany;
6. letecké dopravy;
- 6a. železniční dopravy, která je zcela nebo zčásti ve vlastnictví Spolku (spolkové železnice), správy, údržby a provozu kolejí spolkových železnic, jakož i vybírání poplatků za použití kolejových tratí;
7. pošt a telekomunikací;
8. právních poměrů osob ve službě Spolku a přímých spolkových veřejno-právních korporací;
9. právní ochrany živnosti, práva autorského a nakladatelského;
10. spolupráce Spolku a zemí:
  - a) v rámci kriminální policie,
  - b) na ochranu svobodného demokratického zřízení, trvání a bezpečnosti Spolku nebo země (ústavní ochrana) a
  - c) na obranu proti snahám, které na spolkovém území ohrožují použitím násilí nebo k tomu směřujícím přípravným jednáním zahraniční zájmy Spolkové republiky Německo, jakož i zařízení Spolkového úřadu kriminální policie a mezinárodního boje proti zločinnosti.
11. statistiky pro účely Spolku.

Čl. 74.

(1) Konkurující zákonodárství se vztahuje na tyto obory:

1. občanské právo, trestní právo a výkon trestu, soudní zřízení, řízení před soudy, advokacie, notářství a právní poradenství.
2. věci osobního statutu;
3. právo spolčovací a shromažďovací;
4. právo pobytu a usazování cizinců;
- 4a. právní úprava, týkající se zbraní a traskavin;
5. zrušen
6. záležitosti uprchlíků a vyhnanců;
7. veřejná péče;
8. zrušen
9. válečné škody a jejich náprava;
10. péče o válečné poškozence a pozůstalé a péče o bývalé válečné zajatce;
- 10a. válečné hroby a hroby jiných obětí války a obětí vlády násilí;
11. hospodářské právo (doly, průmysl, energetické hospodářství, řemesla, živnosti, obchod, bankovníctví a burzy, soukromoprávní pojišťovnictví);
- 11a. výroba a použití jaderné energie k mírovým účelům, zřizování a provoz zařízení, která slouží těmto účelům, ochrana před nebezpečím, jež vzniká při uvolňování jaderné energie nebo ionizačním zářením a odstraňování radioaktivních látek;
12. pracovní právo včetně podnikového zřízení, ochrany při práci a zprostředkování práce, dále sociální pojištění včetně pojištění proti nezaměstnanosti;
13. úprava výpomoci pro vzdělání a podpora vědeckého výzkumu;
14. právo na vyvlastnění, pokud přichází v úvahu ve věcných oborech článků 73 a 74;
15. převedení půdy a pozemků, přírodního bohatství a výrobních prostředků do společenského vlastnictví nebo jiných forem společného hospodaření;
16. ochrana před zneužitím hospodářské moci;
17. podpora zemědělské a lesní výroby, zajištění výživy, dovoz a vývoz zemědělských a lesních výrobků, rybolov na širém moři a při pobřeží a ochrana pobřeží;
18. obchod nemovitostmi, pozemkové právo (bez práva příspěvků na

- inženýrské sítě) a zemědělské nájmy, bytová péče, věci sídliště a domů;
19. opatření proti obecně nebezpečným a nakažlivým chorobám lidí a zvířat, přípouštění k lékařským a jiným zdravotním povoláním a léčitelství, k obchodu s léčivy, zdravotními prostředky, omamnými prostředky a jedy;
  - 19a. hospodářské zabezpečení nemocnic a úprava dávek nemocniční péče;
  20. ochrana při nakládání s potravinami a poživatinami i spotřebními předměty, krmivy, zemědělským a lesním osivem a sazenicemi, ochrana rostlin před nemocemi a škůdci, jakož i ochrana zvířat;
  21. plavba na širém moři i při pobřeží jakož i námořní značení, vnitrozemská plavba, povětrnostní služba, mořské trati a vnitrozemské trati sloužící obecnému provozu;
  22. silniční doprava, motorismus a stavba a udržování silnic dálkové dopravy, jakož i vybírání a použití poplatků za užívání veřejných silnic vozidly;
  23. kolejové dráhy, jež nejsou spolkovými drahami s výjimkou horských drah;
  24. odstraňování odpadků, udržování čistoty ovzduší a boj proti hluku;
  25. ručení státu;
  26. umělé oplodňování u lidí, výzkum a umělé změny dědičných informací, jakož i úprava transplantací orgánů a tkání;
- (2) Zákony podle odstavce 1 čís. 25 potřebují souhlasu Spolkové rady.

Čl. 74a.

- (1) Konkuruující zákonodárství se vztahuje dále na služné a na zabezpečení příslušníků veřejné služby, kteří jsou ve služebním a přísežném poměru, pokud Spolku nepřísluší výlučné zákonodárství podle článku 73 čís. 8.
- (2) Spolkové zákony podle odstavce 1 vyžadují souhlasu Spolkové rady.
- (3) Souhlasu Spolkové rady vyžadují i spolkové zákony podle článku 73 čís. 8, pokud předpokládají jiná měřítka pro strukturu nebo výměr služného a pro zabezpečení včetně hodnocení úřadů anebo předpokládají jiné nejvyšší a nejnižší hranice, než spolkové zákony podle odstavce 1.

Čl. 75.

- (1) Spolek má právo vydávat za předpokladů článku 72 rámcové předpisy pro zákonodárství zemí o:

1. právních poměrech osob ve veřejné službě zemí, obcí a jiných veřejnoprávních korporací, pokud článek 74a nestanoví nic jiného;
    - 1a. všeobecných zásadách vysokého školství;
    2. všeobecných právních poměrech tisku;
    3. myslivosti, ochraně přírody a péči o krajinu;
    4. rozdělení půdy, uspořádání prostoru a hospodaření vodou;
    5. přihlašování a průkazech;
    6. ochraně německého kulturního bohatství před zavlečením do ciziny.
- Čl. 72 odst. 3 platí přiměřeně.
- (2) Rámcové předpisy mohou jen výjimečně obsahovat úpravu jednotlivostí anebo bezprostředně platnou úpravu.
- (3) Vydá-li Spolek rámcové předpisy, jsou země povinny během přiměřené a zákonem stanovené lhůty vydat potřebné zemské zákony.

Čl. 76.

- (1) Návrhy zákonů jsou předkládány Spolkovému sněmu vládou, ze středu Spolkového sněmu samého nebo Spolkovou radou.
- (2) Návrhy Spolkové vlády se musí nejdříve předložit Spolkové radě. Spolková rada má právo zaujmout k těmto návrhům stanovisko do šesti týdnů. Požádá-li z důležitého důvodu, zejména s ohledem na rozsah návrhu o prodloužení lhůty, činí lhůta devět týdnů. Spolková vláda může návrh, který při předložení Spolkové radě výjimečně označila jako zvláště naléhavý předložit Spolkovému sněmu po třech týdnech nebo, vyžádá-li Spolková rada postup podle věty 3, po šesti týdnech, i když jí dosud nedošlo stanovisko Spolkové rady; stanovisko Spolkové rady musí neprodleně předat Spolkovému sněmu. U návrhů na změnu tohoto Základního zákona a na přenesení výsostných práv podle článku 23 nebo článku 24 je lhůta k zaujetí stanoviska devět týdnů; věty 4 nelze použít.
- (3) Předlohy Spolkové rady předkládá Spolková vláda Spolkovému sněmu během šesti týdnů. Přitom vyloží své stanovisko. Požádá-li z důležitého důvodu, zejména s ohledem na rozsah předlohy, o prodloužení lhůty, činí tato lhůta devět měsíců. Jestliže Spolková rada výjimečně označí určitou předlohu jako zvláště naléhavou, činí lhůta tři týdny, nebo vyslovila-li Spolková vláda požadavek podle věty 3, šest týdnů. Při návrzích na změnu tohoto Základního zákona a k přenesení výsostných práv podle článku 23 nebo 24 činí lhůta devět týdnů; věty 4 nelze použít. Spolkový sněm musí o návrzích jednat a rozhodnout v přiměřené lhůtě.

Čl. 77.

(1) Na spolkových zákonech se usnáší Spolkový sněm. Předseda Spolkového sněmu je po přijetí neprodleně předá Spolkové radě.

(2) Spolková rada může do tří týdnů od doručení usnesení o zákoně požadovat svolání výboru, utvořeného ze členů Spolkového sněmu a Spolkové rady, pro společné porady o návrzích. Složení a jednání tohoto výboru upravuje jednací řád, na kterém se usnáší Spolkový sněm a který vyžaduje schválení Spolkové rady. Členové Spolkové rady, vyslaní do tohoto výboru, nejsou vázáni příkazy. Je-li k zákonu třeba souhlasu Spolkové rady, může požadovat jeho svolání i Spolkový sněm a Spolková vláda. Navrhne-li výbor změnu v usnesení o zákoně, musí se Spolkový sněm znovu usnášet.

(2a) Je-li k zákonu třeba souhlasu Spolkové rady, musí Spolková rada v přiměřené lhůtě rozhodnout o souhlasu, není-li vznesen požadavek podle odstavce 2 věty 1. anebo pokud neskončilo zprostředkovací řízení bez návrhu na změnu usnesení o zákonu.

(3) Nevyžaduje-li zákon souhlasu Spolkové rady, může Spolková rada po skončení řízení podle odstavce 2 podat během dvou týdnů námitky proti zákonu, na kterém se usnesl Spolkový sněm. Lhůta k podání námitek začíná v případě poslední věty odstavce 2 doručením nového usnesení Spolkového sněmu, ve všech ostatních případech doručením sdělení předsedy výboru zřízeného podle odstavce 2, že řízení před výborem bylo skončeno.

(4) Usnese-li se na námitkách většina členů Spolkové rady, mohou být námitky zamítnuty usnesením většiny členů Spolkového sněmu. Usnesla-li se Spolková rada na námitkách většinou nejméně dvou třetin svých hlasů, je třeba k zamítnutí Spolkovým sněmem dvoutřetinové většiny (přítomných – *pozn. překl.*), nejméně většiny členů Spolkového sněmu.

Čl. 78.

Zákon, usnesený Spolkovým sněmem, vznikne teprve, vysloví-li Spolková rada s ním souhlas, nepodá-li návrh podle čl. 77 odst. 2, nepodá-li ve lhůtě článku 77 odst. 3 námitky, nebo je odvolá, nebo jsou-li námitky Spolkovým sněmem přehlasovány.

Čl. 79.

(1) Základní zákon může být změněn jen zákonem, který výslovně mění nebo doplňuje text Základního zákona. U mezinárodních smluv, jejichž předmětem je mírová smlouva, příprava mírové smlouvy nebo zrušení okupačního režimu nebo jež mají sloužit obraně Spolkové republiky, stačí pro objasnění, že

ustanovení Základního zákona nebrání uzavření a platnosti smluv, doplnit znění Základního zákona, odpovídajícím objasněním.

(2) Takový zákon vyžaduje souhlasu dvou třetin členů Spolkového sněmu a dvou třetin hlasů Spolkové rady.

(3) Změna tohoto Základního zákona, která se dotýká členění Spolku do zemí, zásadního spolupůsobení zemí při zákonodárství nebo zásad stanovených v článcích 1 a 20 je nepřípustná.

Čl. 80.

(1) Zákon může zmocnit Spolkovou vládu, spolkového ministra nebo zemské vlády vydávat právní nařízení. Přitom musí být v zákoně stanoven obsah, účel a rozsah uděleného zmocnění. V nařízení je nutno uvést jeho právní základ. Je-li zákonem stanoveno, že zmocnění může být dále přeneseno, je k přenesení tohoto zmocnění třeba právního nařízení.

(2) S výhradou jiné úpravy spolkovým zákonem vyžadují souhlas Spolkové rady právní nařízení Spolkové vlády nebo spolkového ministra o zásadách a poplatcích za používání zařízení pošt a telekomunikací, o používání zařízení spolkových železnic, o stavbě a provozu železnic, jakož i právní nařízení na základě spolkových zákonů, jež vyžadují souhlas Spolkové rady nebo jež provádějí země z příkazu Spolku nebo jako vlastní záležitost.

(3) Spolková rada může předkládat Spolkové vládě návrhy na vydání právních nařízení, jež vyžadují jejího souhlasu.

(4) Jsou-li spolkovým zákonem nebo na základě spolkových zákonů k vydání právního nařízení zmocněny zemské vlády, jsou země také oprávněny k úpravě zákonem.

Čl. 80a.

(1) Pokud je v tomto Základním zákoně nebo v některém spolkovém zákoně obrany včetně ochrany civilního obyvatelstva stanoveno, že právní předpisy mohou být použity pouze podle ustanovení tohoto článku, je použití přípustné, kromě případu obrany, pouze tehdy, když Spolkový sněm konstatoval vznik stavu napětí nebo když s použitím výslovně souhlasil. Ke zjištění stavu napětí a pro zvláštní souhlas v případech článku 12a odst. 5 věta 1. a odst. 6 věta 2. je třeba dvoutřetinové většiny odevzdaných hlasů.

(2) Opatření na základě právních předpisů podle odst. 1 se zruší, jestliže to Spolkový sněm požaduje.

(3) Odchylně od odstavce 1 je použití takových právních předpisů přípustné také na základě a podle rozhodnutí mezinárodního orgánu v rámci spoje-

necké smlouvy, přijatého se souhlasem spolkové vlády. Opatření podle tohoto odstavce musí být zrušena, když to požaduje většina členů Spolkového sněmu.

Čl. 81.

(1) Nedojde-li v případě článku 68 k rozpuštění Spolkového sněmu, může spolkový prezident na žádost Spolkové vlády se souhlasem Spolkové rady vyhlásit pro určitý návrh zákona nouzový stav zákonodárství, jestliže Spolkový sněm návrh zamítl, ačkoli jej Spolková vláda označila za naléhavý. Totéž platí je-li zamítnut návrh zákona, ačkoli spolkový kancléř s ním spojil návrh podle článku 68.

(2) Zamítne-li Spolkový sněm po vyhlášení nouzového stavu zákonodárství návrh zákona znovu anebo přijme-li jej ve znění označeném Spolkovou vládou za nepřijatelné, platí zákon jako řádně usnesený, pokud s ním souhlasí Spolková rada. Totéž platí, není-li návrh Spolkovým sněmem schválen do čtyř týdnů po opětovném podání.

(3) Během funkčního období spolkového kancléře může být i každý jiný návrh zákona zamítnutý Spolkovým sněmem přijat podle odstavce 1 a 2 ve lhůtě šesti měsíců po prvním vyhlášení nouzového stavu zákonodárství. Po uplynutí lhůty je během funkčního období téhož spolkového kancléře další vyhlášení nouzového stavu zákonodárství nepřípustné.

(4) Základní zákon nesmí být zákonem přijatým podle odstavce 2 ani změněn ani zcela nebo zčásti zbaven účinnosti ani nesmí být zastaveno jeho provádění.

Čl. 82.

(1) Zákony přijaté podle předpisů tohoto Základního zákona vyhotovuje po spolupodepsání a vyhlašuje ve Sbírce spolkových zákonů spolkový prezident.

(2) Každý zákon a každé právní nařízení má stanovit den počátku platnosti. Chybí-li taková ustanovení, pak nabývají platnosti 14. dne po uplynutí dne, v němž byla vydána příslušná Sbírka spolkových zákonů.

VIII. PROVÁDĚNÍ SPOLKOVÝCH ZÁKONŮ A SPOLKOVÁ SPRÁVA

Čl. 83.

Země provádějí spolkové zákony jako vlastní záležitost pokud tento Základní zákon nestanoví jinak nebo nepřipouští něco jiného.

Čl. 84.

(1) Provádějí-li země spolkové zákony jako vlastní záležitost, upravují zřizování úřadů a správní řízení, pokud spolkové zákony se souhlasem Spolkové rady nestanoví jinak.

(2) Spolková vláda může se souhlasem Spolkové rady vydávat obecné správní předpisy.

(3) Spolková vláda dohlíží na to, aby země prováděly spolkové zákony podle platného práva. Za tím účelem může Spolková vláda vysílat pověřence k nejvyšším zemským úřadům a s jejich souhlasem, nebo jestliže tento souhlas odepřou, se souhlasem Spolkové rady, též k podřízeným úřadům.

(4) Nejsou-li odstraněny nedostatky, které Spolková vláda při provádění spolkových zákonů v zemích zjistí, rozhodne Spolková rada na návrh Spolkové vlády nebo země, zda země porušila právo. Proti rozhodnutí Spolkové rady se lze odvolat ke Spolkovému ústavnímu soudu.

(5) Spolkovým zákonem, který vyžaduje souhlasu Spolkové rady, může být Spolkové vládě propůjčeno oprávnění vydávat k provádění spolkových zákonů ve zvláštních případech jednotlivé příkazy. Musí být určeny nejvyšším zemským úřadům, nejde-li o případ, který pokládá Spolková vláda za naléhavý.

Čl. 85.

(1) Provádějí-li země spolkové zákony na příkaz Spolku, zůstává zřizování úřadů věcí zemí, pokud spolkové zákony se souhlasem Spolkové rady nestanoví jinak.

(2) Spolková vláda může se souhlasem Spolkové rady vydávat obecné správní předpisy. Může upravovat jednotně vzdělání úředníků a zaměstnanců. Vedoucí provádějících úřadů jsou jmenováni v dohodě s ní.

(3) Zemské úřady podléhají příkazům příslušných nejvyšších spolkových úřadů. Příkazy se dávají kromě případu, který Spolková vláda považuje za naléhavý, nejvyšším zemským úřadům. Provedení příkazu musí zajistit nejvyšší zemské úřady.

(4) Spolkový dozor se vztahuje na zákonnost a účelnost provedení. Spolková vláda může za tímto účelem požadovat podání zpráv a předkládání spisů a vysílat pověřence ke všem úřadům.

Čl. 86.

Provádí-li Spolek zákony vlastní správou nebo bezprostředními spolkovými institucemi nebo ústavy veřejného práva, vydává Spolková vláda obecné správ-